

Co sprawdzano w części humanistycznej egzaminu gimnazjalnego w kwietniu 2006 roku?

Arkusze egzaminacyjny z zakresu przedmiotów humanistycznych został skonstruowany wokół tematu *I śmiech niekiedy może być nauką*. Zadania obejmowały wiadomości i umiejętności zawarte w podstawie programowej następujących przedmiotów: język polski, historia, wiedza o społeczeństwie, plastyka i muzyka oraz ścieżek edukacyjnych: czytelniczej i medialnej, filozoficznej, europejskiej oraz kultury polskiej na tle tradycji europejskiej.

W prezentowanym materiale zadania zostały pogrupowane w innej kolejności niż w arkuszu egzaminacyjnym. Układ ten jest zgodny z zapisami w standardach wymagań egzaminacyjnych i obejmuje następujące obszary standardów:

- czytanie i odbiór tekstów kultury
- tworzenie własnego tekstu.

Poniżej – w obrębie pierwszego obszaru – zamieszczono teksty kultury stanowiące podstawę zadań oraz same zadania, uporządkowane z uwzględnieniem poszczególnych standardów. W przypadku drugiego obszaru, w którym każde zadanie odnosiło się do kilku standardów, dla lepszej czytelności zrezygnowano z ich wyodrębnienia i uporządkowano zadania z uwzględnieniem *dokonywania celowych operacji na tekście, tworzenia tekstu użytkowego i redagowania rozprawki*. Przy wszystkich zadaniach podano liczbę punktów możliwych do uzyskania za ich rozwiązanie i wskazano sprawdzane za pomocą tych zadań umiejętności. W zadaniach zamkniętych wyboru wielokrotnego zaznaczono prawidłową odpowiedź, natomiast pod każdym zadaniem otwartym zamieszczono kilka przykładów poprawnych rozwiązań uczniowskich.

Obszar I

Czytanie i odbiór tekstów kultury

[Umiejętności i wiadomości z tego obszaru sprawdzano, wykorzystując zamieszczone niżej teksty, diagram oraz rysunek satyryczny.]

TEKST I

W psychologii nie istnieje taka dziedzina badawcza jak psychologia humoru. Nie ulega jednak wątpliwości, że uśmiech odgrywa ogromną rolę w życiu zarówno dzieci, jak i dorosłych. O uśmiechu i poczuciu humoru z dr Bożeną Makselon-Kowalską rozmawia Magdalena Buszek.

MAGDALENA BUSZEK: Jaki jest związek psychologii z humorem?

BOŻENA MAKSELON-KOWALSKA: Psychologię z humorem łączy bardzo wiele. Człowiek nie mógłby się obejść bez śmiechu i poczucia humoru. Rodzimy się ze skłonnością do okazywania radości. Uśmiech jest jedną z podstawowych reakcji niemowlęcia.

MB: Jakie są oblicza humoru?

BM-K: Naukowcy doszli do przekonania, że poczucie humoru nie jest czymś jednorodnym. Humor może mieć charakter pozytywny i konstruktywny lub wręcz przeciwnie – może być negatywny, destruktywny. Z pozytywnymi przejawami humoru mamy do czynienia wtedy, gdy dzięki niemu lepiej radzimy sobie z trudnymi sytuacjami w naszym życiu: śmiejąc się, rozładowujemy napięcie w kontaktach z ludźmi, dzięki humorystycznemu podejściu do świata nabieramy dystansu do siebie, otoczenia oraz innych ludzi. Istnieje także inny aspekt śmiechu, o którym zwykle się nie mówi. Dotyczy on śmiechu pojawiającego się w sytuacji,

gdy ludzie chcą załatwić porachunki między sobą. Wtedy służy on do tego, by powiedzieć uszczypliwą uwagę lub wyśmiać czyjeś słabości.

MB: Skąd się w nas bierze poczucie humoru, rodzimy się z nim, czy też kształtuje się ono w miarę dorastania?

BM-K: Jak już wspominałam, rodzimy się ze skłonnością do okazywania radości, śmiejemy się, gdy jesteśmy zadowoleni, gdy jest nam dobrze. To, w jakim kierunku będzie ewoluować nasze poczucie humoru, jest w dużym stopniu uwarunkowane doświadczeniami życiowymi.

MB: Czy możemy nauczyć się bycia wesołym?

BM-K: Przez całe życie kształtujemy pewien smak obejmujący poczucie humoru. Decyduje on o tym, że żarty rozśmieszające jedną osobę do łez dla innej mogą być wręcz żałosne.

MB: Czy śmiechem można leczyć ciało i duszę człowieka?

BM-K: Śmiech ma dobry wpływ na naszą psychikę i oddziałuje na nasz układ krążenia, „masuje” serce i dotlenia krew. W czasie spontanicznego śmiechu wytwarzają się w organizmie przeciwciała chroniące nas przed wirusami i drobnoustrojami, zwłaszcza atakującymi górne drogi oddechowe. Mówi się, że można leczyć śmiechem. Uśmierza on ból przez wytwarzanie naturalnych środków przeciwbólowych – endorfin.

MB: Czy możemy poprawić sobie humor, uśmiechając się do innych ludzi?

BM-K: Zdecydowanie tak. Często nie doceniamy roli uśmiechu w naszym życiu. Z dnia na dzień, z roku na rok smutniejemy. Uśmiech może sprawić cuda: wysłany do kogoś na pewno zostanie odwzajemniony przez jego adresata.

Na podstawie: *Z roku na rok smutniejemy*, www.pretext.us.edu.pl.

TEKST II

Mają we zwyczaju bracia mniejsi¹ pościć w niektóre dni roku, wtedy to nie jedzą po klasztorach mięsa; kiedy jednakże znajdą się w podróży, z racji tego, że żyją z jałmużny, mogą jeść, co przed nich postawią. Tak więc, podróżując, natknęli się dwaj bracia z onego zakonu w gospodzie na pewnego kupca, który zasiadł z nimi przy jednym stole, na który przyniesiono, z racji, że uboga to była gospoda, jedno tylko pieczone kurczę; kupiec, widząc, że kurczęcia mało dla niego, zwrócił się do zakonników i rzekł:

– Jeśli mnie pamięć nie myli, żadną miarą nie jadacie w waszym zakonie mięsa w te dni.

Na które to słowa musieli bracia, z racji reguły², nie wdając się w dyskurs, odpowiedzieć, że prawdę rzekł; tak tedy spełniło się, czego kupiec pragnął, i zjadł kurczę, a bracia, jak umieli, tak musieli sobie poradzić.

Po takiej uczcie trzej biesiadnicy udali się w drogę razem, a uszedłszy kawał drogi i natrafiwszy na rzekę szeroką i głęboką, jako że pieszo podróż odbywali – bracia z racji ubóstwa, a kupiec skąpstwa – wypadało, żeby jeden z braci, którzy bosi³ byli, przeniósł na plecach owego kupca; tak tedy jeden z nich dawszy mu do potrzymania sandały, wsadził go sobie na plecy.

Stało się, że gdy brat ów znajdował się na środku rzeki, przypomniał sobie o regule zakonnej, a zatrzymawszy się w tym trudzie świętego Krzysztofa⁴, podniósł głowę w stronę kupca, co mu ciężyło, i rzekł:

– Powiedz mi, nie masz ty czasem ze sobą pieniędzy?

– Jakże by – odrzekł kupiec – czyżbyście sądzili, że taki kupiec jak ja podróżuje bez pieniędzy?!

– Biedny ja – rzekł zakonnik – reguła zabrania nam nosić przy sobie pieniądze!

I wrzucił kupca do rzeki. Kupiec uznawszy, że wyrządzony braciom despekt⁵ pomścili w ucieszny zaiste sposób, z wesołym śmiechem, spokojnie, poczerwieniawszy ze wstydu, zemstę oną zniósł.

Leonardo da Vinci, *Krotochwila*⁶, jaką zakonnik jeden wyrzucił kupcowi pewnemu, tł. L. Staff, [w:] *Dawna nowela włoska*, Warszawa 1969.

¹ bracia mniejsi – franciszkanie

² reguła – tu: zbiór norm postępowania ustalonych dla zakonników przez założyciela zakonu i potwierdzonych przez papieża lub biskupa

³ bosy – niektórzy zakonnicy zgodnie z surową regułą zakładali sandały na boscie stopy

⁴ święty Krzysztof – patron podróżnych; trudnił się przenoszeniem ludzi przez rzekę; jednym z przenoszonych miał być kilkuletni Chrystus [Krzysztof = Christophoros ‘niosący Chrystusa’]

⁵ despekt – obraźliwe lub lekceważące zachowanie wobec kogoś; obraza

⁶ krotochwila – tu: krótki utwór o charakterze żartobliwym, operujący głównie komizmem sytuacyjnym

TEKST III

¹ Dawnymi czasy, jak pewna wieść niesie,
Czterech podróżnych zabłądziło w lesie,
Mróz był tak mocny, noc była tak ciemną,
Że chęć podróży stała się daremną.

⁵ Ogień więc rozłożyli
I dnia czekać uradzili.
– Trzeba by – rzecze jeden i poziewa –
Przynieść więcej drzewa.

– Trzeba by – rzecze drugi
¹⁰ Legając jak długi –
Rozszerzyć ogniska,
By wszystkich grzało z bliska.

– Trzeba by – zamruczał trzeci –
Czym zasłonić od zamieci.

¹⁵ – Trzeba by nie spać – bąknął czwarty,
Na łokciu oparty.
Tak każdy powiedział,
Co wiedział,

I myśląc jeszcze o lepszym sposobie,
²⁰ Zasnął sobie.

Cóż z tego: ogień zgasł, a nieostrożni
Pomarli podróżni. –
Gdzie bez czynu sama rada,
Biada radźcom, dziełu biada!

Aleksander Fredro, *Trzeba by*, [w:] *Pisma wszystkie*, t. XII, Warszawa 1962.

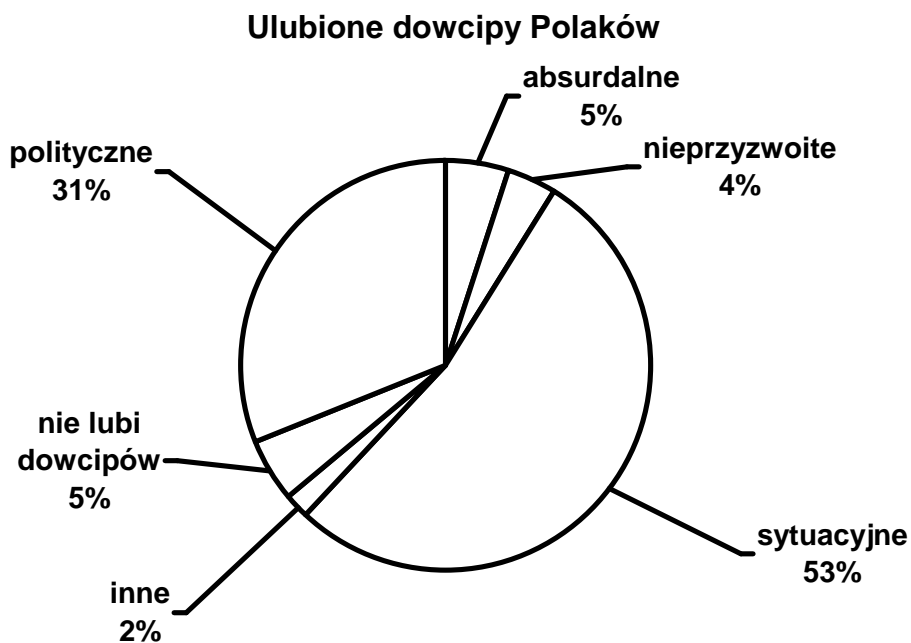
TEKST IV

I śmiech niekiedy może być nauką,
Kiedy się z przywar¹, nie z osób natrząsa;
I żart dowcipną przyprawiony sztuką
Zbawienny, kiedy szczypie, a nie kąsa;

Ignacy Krasicki, *Monachomachia* (fragment), Wrocław 1969.

¹ przywara – wada zasługująca na upomnienie; złe przyzwyczajenie

DIAGRAM

Na podstawie: Zdzisław Pietrasik, *Z kogo się śmiejecie*, [w:] „Polityka” 2001, nr 13.

RYSUNEK SATYRYCZNY

Pokonaliśmy komunę, jesteśmy w NATO, weszliśmy do Unii, cały świat nas podziwia, a ten tu o zwykłej rurze...

Jacek Sasin, *Do Unii i z powrotem*.

Standard 1.

Czytanie tekstów kultury na poziomie dosłownym i przerośnym

[7 punktów]

Zadania	Sprawdzano, czy umiesz
<p>Zadanie 2. (0-1) Tematem Tekstu I</p> <p>A. jest dziedzina badawcza psychologii. B. są relacje międzyludzkie. C. jest wpływ śmiechu na długość życia człowieka. ☒ D. są śmiech i poczucie humoru.</p>	<p><i>określić temat tekstu publicystycznego</i></p>
<p>Zadanie 3. (0-1) Z odpowiedzi na pytanie: <i>Jakie są oblicza humoru?</i> wynika, że</p> <p>A. humor ma zawsze jedno oblicze. ☒ B. oblicza humoru mogą być bardzo różne. C. oblicza humoru niezwykle trudno sklasyfikować. D. występowanie humoru jest uwarunkowane genetycznie.</p>	<p><i>odczytać sens wypowiedzi</i></p>
<p>Zadanie 5. (0-1) W wypowiedzi: <i>Przez całe życie kształtujemy pewien smak obejmujący poczucie humoru. Decyduje on o tym, że żarty rozśmieszające jedną osobę do łez dla innej mogą być wręcz żalotne</i> słowo <i>smak</i> odnosi się do</p> <p>A. ogółu poglądów głoszonych przez psychologów. B. zmysłu decydującego o upodobaniach kulinarnych. C. apetytu; przyjemności, jaką może sprawiać jedzenie. ☒ D. gustu; elegancji, poczucia piękna i wytworności.</p>	<p><i>odczytać sens pojęcia</i></p>
<p>Zadanie 9. (0-1) Wyrażenie: <i>trud świętego Krzysztofa</i> oznacza w tekście krotchwili</p> <p>☒ A. przenoszenie kupca przez rzekę. B. przenoszenie bagażu przez rzekę. C. przeprawę zakonników przez rzekę. D. przeprawę kupca przez rzekę.</p>	<p><i>odczytać znaczenie powiedzenia o charakterze przerośnym w kontekście fragmentu tekstu</i></p>

<p>Zadanie 13. (0-1) Bohaterami utworu Aleksandra Fredry są</p> <p>A. znani z historii podróżnicy. ☒ B. fikcyjne postacie podróżnych. C. podróżni – znajomi narratora. D. narrator i jego towarzysze podróży.</p>	<p><i>określić bohaterów wiersza</i></p>															
<p>Zadanie 17. (0-1) Autor przedstawionej pracy</p> <p>A. ośmiesza postacie z życia politycznego. ☒ B. komentuje otaczającą go rzeczywistość. C. przedstawia fakt historyczny. D. informuje o wydarzeniu kulturalnym.</p>	<p><i>odczytać treść dzieła plastycznego</i></p>															
<p>Zadanie 21. (0-1) Uzupełnij tabelę, wpisując numery odpowiednich wersów utworu Aleksandra Fredry <i>Trzeba by</i>.</p> <table border="1" data-bbox="188 925 954 1312"> <thead> <tr> <th colspan="2">Element kompozycji</th> <th>Numery wersów</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>Wstęp:</td> <td>przedstawienie okoliczności zdarzenia</td> <td></td> </tr> <tr> <td>Rozwinięcie:</td> <td>prezentacja postaw i zachowań bohaterów</td> <td></td> </tr> <tr> <td>Zakończenie:</td> <td>ukazanie konsekwencji postawy bohaterów</td> <td></td> </tr> <tr> <td>Morał:</td> <td>pouczenie wynikające z bajki</td> <td></td> </tr> </tbody> </table>	Element kompozycji		Numery wersów	Wstęp:	przedstawienie okoliczności zdarzenia		Rozwinięcie:	prezentacja postaw i zachowań bohaterów		Zakończenie:	ukazanie konsekwencji postawy bohaterów		Morał:	pouczenie wynikające z bajki		<p><i>dostrzec wskazane elementy kompozycji bajki</i></p>
Element kompozycji		Numery wersów														
Wstęp:	przedstawienie okoliczności zdarzenia															
Rozwinięcie:	prezentacja postaw i zachowań bohaterów															
Zakończenie:	ukazanie konsekwencji postawy bohaterów															
Morał:	pouczenie wynikające z bajki															
<p>Komentarz: <i>Udzielenie prawidłowej odpowiedzi wymagało uważnego przeczytania zamieszczonego powyżej tekstu bajki Aleksandra Fredry i jego analizy pod kątem wskazanego w poleceniu problemu.</i> <i>Podane niżej przykłady zawierają poprawną odpowiedź. Wskazano w nich pożądane elementy kompozycyjne bajki i poprawnie wypełniono tabelę, wykorzystując wszystkie wersy zamieszczonego tekstu.</i> <i>Dopuszcza się również odpowiedź, w której wstępowi przypisano wersy 1 – 4, a rozwinięciu wersy 5 – 20. Sposób zapisu może być dowolny i nie wpływa na punktację, natomiast pominięcie wersu lub błędne wypełnienie któregoś wiersza tabeli skutkuje zerową punktacją za zadanie.</i></p>																

Przykłady poprawnych odpowiedzi uczniowskich do zadania 21.

Przykład 1.

Element kompozycji		Numery wersów
Wstęp:	przedstawienie okoliczności zdarzenia	1 – 6
Rozwinięcie:	prezentacja postaw i zachowań bohaterów	7 – 20
Zakończenie:	ukazanie konsekwencji postawy bohaterów	21 – 22
Morał:	pouczenie wynikające z bajki	23 – 24

Przykład 2.

Element kompozycji		Numery wersów
Wstęp:	przedstawienie okoliczności zdarzenia	1, 2, 3, 4, 5, 6
Rozwinięcie:	prezentacja postaw i zachowań bohaterów	7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20
Zakończenie:	ukazanie konsekwencji postawy bohaterów	21, 22
Morał:	pouczenie wynikające z bajki	23, 24

Przykład 3.

Element kompozycji		Numery wersów
Wstęp:	przedstawienie okoliczności zdarzenia	1
Rozwinięcie:	prezentacja postaw i zachowań bohaterów	7
Zakończenie:	ukazanie konsekwencji postawy bohaterów	21
Morał:	pouczenie wynikające z bajki	23

Standard 2.

Interpretowanie tekstów kultury z uwzględnieniem intencji nadawcy

[7 punktów]

Zadania	Sprawdzano, czy umiesz
<p>Zadanie 4. (0-1) Rozmówczyni Magdaleny Buszek jest zdania, że śmiech</p> <p>A. jest ulubioną bronią człowieka. ☒ B. odgrywa ważną rolę w życiu człowieka. C. ma decydujący wpływ na oblicze współczesnego świata. D. jest najistotniejszym przejawem kultury osobistej człowieka.</p>	<p><i>odczytać intencje autora wypowiedzi</i></p>
<p>Zadanie 7. (0-1) Z diagramu wynika, że</p> <p>A. wszyscy ankietowani lubią dowcipy. ☒ B. ankietowani różnie odnoszą się do dowcipów. C. połowa ankietowanych nie lubi dowcipów. D. ankietowanych nie śmieją dowcipy niedorzeczne.</p>	<p><i>zinterpretować dane z diagramu</i></p>
<p>Zadanie 10. (0-1) Przedmiotem kpiny w krotchwili jest</p> <p>A. wygląd kupca. B. wygląd zakonnika. C. postawa zakonnika. ☒ D. postawa kupca.</p>	<p><i>określić intencje autora tekstu literackiego</i></p>
<p>Zadanie 11. (0-1) Które powiedzenie najtrafniej ilustruje zdarzenie przedstawione w Tekście II?</p> <p>☒ A. Kto mieczem wojuje, od miecza ginie. B. Niósł ślepy kulawego. C. Wszystkie drogi prowadzą do Rzymu. D. Syty głodnego nie zrozumie.</p>	<p><i>zinterpretować tekst, wskazując oddające jego sens powiedzenie o charakterze przenośnym</i></p>
<p>Zadanie 18. (0-1) Praca Jacka Sasina ma</p> <p>A. przekonać, że jakoś to będzie. B. uświadomić, że nie święci garnki lepią. ☒ C. rozbawić i skłonić do przemyśleń. D. wzruszyć i wzbudzić litość.</p>	<p><i>odczytać intencje autora rysunku</i></p>

<p>Zadanie 24. (0-2) Wymień wady i zalety kupca z <i>Krotochwili</i>, jaką zakonnik jeden wyrządził kupcowi pewnemu Leonarda da Vinci.</p> <p>wady: .....</p> <p>zalety: .....</p>	<p><i>zinterpretować tekst, wskazując wady i zalety bohatera</i></p>
<p>Komentarz: <i>Zgodnie z intencją autora zadania uczeń powinien wskazać wady i zalety bohatera „Krotochwili...” Leonarda da Vinci. Nie znajdzie ich bezpośrednio w tekście, dopiero wnikliwa analiza treści utworu umożliwi poprawne wykonanie zadania i wskazanie cech, które ujawniają się podczas działania kupca i są podstawą naszej oceny.</i> <i>Sposób zapisu odpowiedzi nie jest wskazany w poleceniu. Nie ma znaczenia, czy uczeń zapisze ją w formie przymiotnikowej (cechy) czy rzeczownikowej (nazwy cechy). Dopuszczalna jest też odpowiedź w formie opisowej. Warunkiem, jaki musi spełnić uczeń, by otrzymać maksymalną liczbę punktów, jest podanie przynajmniej dwóch wad i dwóch zalet kupca. Wskazanie jedynie wad lub tylko zalet umożliwi uzyskanie połowy punktów przewidzianych za zadanie. Za wymienienie 1 wady i 1 zalety piszący nie otrzymuje punktów.</i></p>	
<p style="text-align: center;">Przykłady poprawnych odpowiedzi uczniowskich do zadania 24.</p> <p>Przykład 1.</p> <p>wady: zachłanność, skąpstwo, przebiegłość, egoizm, spryt zalety: poczucie humoru, dystans wobec siebie, spryt</p> <p>Przykład 2.</p> <p>wady: zarozumiały, niesprawiedliwy, uważał się za lepszego od innych, sprytny zalety: rozumny, potrafił śmiać się z siebie, był wesoły, umiał przyjmować porażki</p> <p>Przykład 3.</p> <p>wady: charakteryzuje się sprytem i przebiegłością, nie liczy się z innymi zalety: potrafił zrozumieć swój błąd i sam zaczął się śmiać z dowcipnej zemsty zakonnika, jest inteligentny, dobrze zna reguły zakonu i potrafi je wykorzystać</p>	

Standard 3.

Wyszukiwanie informacji zawartych w różnych tekstach kultury

[4 punkty]

Zadania	Sprawdzano, czy umiesz
<p>Zadanie 6. (0-1) Polacy najbardziej lubią dowcipy</p> <p>A. absurdalne i sytuacyjne. B. polityczne i nieprzyzwoite. ☒ C. sytuacyjne i polityczne. D. niesklasyfikowane i sytuacyjne.</p>	<p>wyszukać informacje na diagramie</p>
<p>Zadanie 8. (0-1) Kupiec, aby osiągnąć cel, odwołał się do</p> <p>A. uczuć zakonników. B. swego samopoczucia. C. norm społecznych. ☒ D. reguły zakonnej.</p>	<p>wyszukać informacje we fragmencie tekstu literackiego</p>
<p>Zadanie 23. (0-2) Cytując odpowiednie fragmenty Tekstu IV, podaj warunki, jakie – zdaniem autora – powinny spełniać:</p> <ul style="list-style-type: none"> • pouczający śmiech – • „zbawienny” żart – 	<p>wskazać cechy pouczającego śmiechu i „zbawiennego” żartu</p>
<p>Komentarz: <i>Aby otrzymać maksymalną liczbę punktów, należy wypisać te dwa fragmenty tekstu, które zawierają warunki, jakie mają spełniać pouczający śmiech i „zbawienny” żart. Zacytowanie jednego poprawnego fragmentu to możliwość otrzymania połowy punktów przewidzianych dla tego zadania. Nie przyznaje się punktu, jeżeli odpowiedź nie jest cytatem, mimo że pozostałe kryteria są spełnione. Brak cudzysłowu nie wpływa na punktację za odpowiedź.</i></p>	
<p>Poprawna odpowiedź do zadania 23.</p> <p>pouczający śmiech – „kiedy się z przywar, nie z osób natrzęsa” „zbawienny” żart – „kiedy szczypie, a nie kąsa”</p>	

Standard 4.

Dostrzeganie w odczytywanych tekstach środków wyrazu i określanie ich funkcji [2 punkty]

Zadania	Sprawdzano, czy umiesz
<p>Zadanie 1. (0-1) Tekst I to</p> <p>A. reportaż. B. felieton. ☒ C. wywiad. D. sprawozdanie.</p>	<p><i>określić formę wypowiedzi</i></p>
<p>Zadanie 16. (0-1) Praca Jacka Sasina jest</p> <p>☒ A. rysunkiem satyrycznym. B. grafiką użytkową. C. szkicem z natury. D. fotografią artystyczną.</p>	<p><i>wskazać dziedzinę sztuk plastycznych służącą określone mu celowi</i></p>

Standard 5.

Odnajdywanie i interpretowanie związków przyczynowo-skutkowych w rozwoju cywilizacyjnym Polski i świata [2 punkty]

Zadania	Sprawdzano, czy umiesz
<p>Zadanie 14. (0-1) Podróżni nocowali w lesie, ponieważ</p> <p>☒ A. zabłądzili w ciemnościach. B. tak zaplanowali nocleg. C. nagle poczuli zmęczenie. D. nie mieli pieniędzy na nocleg.</p>	<p><i>wskazać przyczyny określonego zachowania podróżnych</i></p>
<p>Zadanie 15. (0-1) Podróżni nie przetrwali noclegu w lesie, gdyż</p> <p>A. nie mieli nic do jedzenia i picia. B. nie przewidzieli narastającego chłodu. C. nie wiedzieli, co robić w zaistniałej sytuacji. ☒ D. nie podjęli niezbędnych działań i zasnęli.</p>	<p><i>wskazać przyczyny zdarzenia opisanego w tekście</i></p>

Standard 6.

Dostrzeganie i analizowanie kontekstów niezbędnych do interpretacji tekstów kultury [3 punkty]

Zadania	Sprawdzano, czy umiesz
<p>Zadanie 12. (0-1) Autor <i>Krotochwili</i>, jaką zakonnik jeden wyrządził kupcowi pewnemu jest znany przede wszystkim jako</p> <p>A. bajkopisarz epoki starożytnej. B. szesnastowieczny dramaturg. ☒ C. malarz przełomu XV i XVI wieku. D. malarz przełomu XVI i XVII wieku.</p>	<p><i>przywołać kontekst historyczny niezbędny do odczytania dzieła literackiego</i></p>
<p>Zadanie 19. (0-1) Prezentowana praca mogła powstać najwcześniej w roku</p> <p>A. 1989. B. 1990. ☒ C. 2004. D. 2005.</p>	<p><i>przywołać kontekst historyczny niezbędny do odczytania dzieła plastycznego</i></p>
<p>Zadanie 20. (0-1) Wskaż szereg, w którym fakty historyczne zapisano chronologicznie.</p> <p>☒ A. Obrady Okrągłego Stołu, zburzenie muru berlińskiego, przystąpienie Polski do NATO, wejście Polski do Unii Europejskiej. B. Zburzenie muru berlińskiego, obrady Okrągłego Stołu, wejście Polski do Unii Europejskiej, przystąpienie Polski do NATO. C. Wejście Polski do Unii Europejskiej, obrady Okrągłego Stołu, zburzenie muru berlińskiego, przystąpienie Polski do NATO. D. Przystąpienie Polski do NATO, obrady Okrągłego Stołu, zburzenie muru berlińskiego, wejście Polski do Unii Europejskiej.</p>	<p><i>wskazać uporządkowany chronologicznie szereg wydarzeń</i></p>

Obszar II

Tworzenie własnego tekstu

Dokonywanie celowych operacji na tekście

[4 punkty]

Zadanie	Sprawdzano, czy umiesz
<p>Zadanie 22. (0-4) Streść w 3 – 4 zdaniach utwór Aleksandra Fredry <i>Trzeba by</i>.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • wybrać najważniejsze informacje • pisać zwięźle • tworzyć tekst spójny, logicznie uporządkowany • przekazywać myśli w sposób jasny, poprawny pod względem językowym
<p>Komentarz: <i>Udzielenie prawidłowej odpowiedzi wymagało dokładnego przeczytania i zrozumienia tekstu wyjściowego, a następnie streszczenia go zgodnie z warunkami podanymi w poleceniu. Autor nowego tekstu musiał pamiętać, że powinien on być krótszy od oryginału, uwzględniać tylko to, co jest istotne w tekście i stanowi wynik selekcji informacji zawartych w tekście wyjściowym, podanych w tej samej kolejności co w tekście streszczanym. Tekst nie powinien zawierać dialogów, cytatów i przytoczeń, komentarzy odautorskich i dygresji. Piszący musiał więc wyeliminować to, co nie jest istotne dla zrozumienia treści (przykłady, wyliczenia), dokonać uogólnień i zapisać tekst, unikając zwrotów i wyrażeń z tekstu. Dla oceniających zadanie istotne powinno być, czy autor powstałego tekstu przywołał zdarzenia, dokonując wyboru istotnych informacji, bez których zrozumienie treści byłoby niemożliwe, zapisał je w 3 – 4 zdaniach, tworząc tekst spójny i logicznie uporządkowany, poprawny pod względem językowym. Za spełnienie tych wymagań uczeń otrzymuje maksymalną liczbę punktów.</i></p>	
<p style="text-align: center;">Przykłady poprawnych odpowiedzi uczniowskich do zadania 22.</p> <p>Przykład 1.</p> <p>Dawno temu czterech podróżnych zabłądziło w lesie. Rozpalili ognisko, aby się ogrzać w mroźną noc. Każdy miał inny pomysł na pilnowanie ognia, ale nikt nie zrobił niczego, by go zrealizować. W efekcie ogień zgasł, a podróżni zmarli z zimna.</p> <p>Przykład 2.</p> <p>Czterech podróżnych zabłądziło w lesie. Postanowili zatrzymać się na nocleg, rozpalili ognisko i rozłożyli się przy nim. Potem każdy radził, co powinni zrobić, aby przetrwać mroźną noc, ale byli zbyt leniwi, by wprowadzić pomysły w życie. Kiedy podróżnicy zasnęli, ogień zgasł, a oni zmarli z zimna.</p>	

Przykład 3.

Utwór A. Fredry przedstawia historię czterech podróżnych, którzy zabłądzili w lesie. Postanowili tam przenocować, a każdy z nich dawał dobre rady mające uchronić ich przed zamarzeniem. Żaden z nich nie wprowadził ich jednak w czyn, co spowodowało, że cała czwórka zamarzała podczas snu.

Przykład 4.

Utwór Aleksandra Fredry pt. „Trzeba by” opowiada przygodę fikcyjnych podróżników, którzy nocą zabłądzili w lesie. Każdy z nich radził, co należy zrobić, aby przetrwać noc. Dyskutowali o tym długo, ale żaden z nich nie podjął niezbędnych działań i wszyscy zginęli. Swą opowieść autor kończy nauką, z której wynika, że gdzie tylko puste słowa, biada sprawie i ludziom, którzy je mówią.

Tworzenie tekstu użytkowego

[5 punktów]

Zadanie	Sprawdzano, czy umiesz
<p>Zadanie 25. (0-5) Napisz ogłoszenie o konkursie na rysunek satyryczny, którego tematyka będzie dotyczyła życia szkoły.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • <i>redagować tekst na zadany temat, zachowując wymogi typowe dla ogłoszenia</i> • <i>tworzyć tekst dostosowany do sytuacji komunikacyjnej</i> • <i>tworzyć tekst spójny i zwięzły</i> • <i>przestrzegać zasad ortografii i interpunkcji</i>
<p>Komentarz: <i>Pisanie ogłoszenia, które jest krótkim tekstem, mającym na celu powiadomienie kogoś o jakimś ważnym wydarzeniu, wymaga od ucznia uwzględnienia informacji wskazujących, co jest przedmiotem ogłoszenia, czyli kto, kogo i o czym zawiadamia. W tym przypadku oczekiwanymi informacjami są: wskazanie organizatora i tematu konkursu oraz określenie miejsca i terminu nadsyłania prac bądź rozstrzygnięcia konkursu.</i> <i>Niezbędne jest również dostosowanie wypowiedzi do sytuacji komunikacyjnej. Na zrealizowanie tego kryterium wskazuje np. zastosowanie wyrazów o charakterze perswazyjnym (mogą to być słowa zachęty do udziału w konkursie).</i> <i>Pozostałe punkty przyznawane są za kompozycję wypowiedzi, język i styl oraz zapis. Ogłoszenie powinno stanowić tekst zwięzły i uporządkowany, zapisany z zachowaniem norm poprawności językowej, ortograficznej i interpunkcyjnej. Dopuszcza się 1 błąd w każdej z wymienionych kategorii.</i></p>	

Przykłady poprawnych odpowiedzi uczniowskich do zadania 25.

Przykład 1.

OGŁOSZENIE

Uprzejmie informujemy, iż samorząd szkolny ogłasza konkurs na najciekawszy rysunek satyryczny z życia szkoły. Rysunek powinien być wykonany na papierze formatu A4 oraz podpisany przez wykonawcę. Prace prosimy oddawać do p. Kowalskiej do końca kwietnia br. Serdecznie zapraszamy do wzięcia udziału w konkursie. Nagrody czekają!

Rada Samorządu Szkolnego

Przykład 2.

UWAGA !!!

Organizujemy konkurs na rysunek satyryczny z życia szkoły. Na prace czekamy do 18 maja 2006 roku w sekretariacie szkoły. Technika dowolna. Dla laureatów trzech pierwszych miejsc przewidujemy atrakcyjne nagrody.

Samorząd szkolny

Przykład 3.

OGŁOSZENIE

Sądziś, że potrafisz rysować? Umiesz połączyć ciekawą formę graficzną z ironicznym komentarzem? Wnikliwie obserwujesz otaczającą cię rzeczywistość? Mamy coś specjalnego właśnie dla ciebie! Konkurs na najlepszy rysunek satyryczny z życia naszej szkoły! To idealna okazja pokazania światu swojego talentu! Nie zwlekaj! Atrakcyjne nagrody! Zgłoszenia przyjmujemy codziennie w redakcji gazety szkolnej – sala 212. Czekamy tylko do 15 maja 2006 r. Do zobaczenia!

Samorząd szkolny

Przykład 4.

Ogłoszenie

Dnia 17 IV 2006 r. o godz. 10.00 w sali gimnastycznej naszej szkoły odbędzie się konkurs plastyczny pt. „Życie szkoły okiem satyry”. Wszystkich zainteresowanych prosimy o wcześniejsze zgłoszenie się u p. Kowalczyk.

Zwycięzca ma zapewnione miejsce w liceum plastycznym! Zapraszamy!

Samorząd szkolny

Redagowanie rozprawki

[16 punktów]

Zadanie	Sprawdzano, czy umiesz
<p>Zadanie 26. (0-16) Napisz rozprawkę, w której uzasadnisz, że śmiech niekiedy może być nauką. Odwołaj się do przykładów z literatury lub filmu, ewentualnie z obu tych dziedzin.</p> <p>Pamiętaj, że Twoja praca nie powinna być krótsza niż połowa wyznaczonego miejsca.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • pisać na temat • dobrać informacje • posłużyć się przykładami w funkcji argumentacyjnej • właściwie wykorzystać informacje • podsumować rozważania • stosować zasady typowe dla kompozycji budowanej wypowiedzi • zredagować tekst spójny • zredagować tekst logicznie uporządkowany • pisać poprawnie pod względem językowym • dostosować styl wypowiedzi do sytuacji komunikacyjnej • przestrzegać zasad interpunkcji i ortografii
<p>Komentarz: <i>Redagując dłuższą formę wypowiedzi, uczniowie powinni wykazać się umiejętnościami:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – tworzenia tekstu na zadany temat – formułowania, porządkowania i wartościowania argumentów uzasadniających stanowisko własne lub cudze – analizowania, porównywania, porządkowania i syntetyzowania informacji zawartych w tekstach kultury – stosowania zasad organizacji tekstu – budowania wypowiedzi poprawnej pod względem językowym, stylistycznym, ortograficznym i interpunkcyjnym. <p><i>Poprawne rozwiązanie zadania wymaga zarówno znajomości formy, w jakiej powinien wypowiedzieć się piszący, jak i uważnej analizy polecenia, które określa warunki niezbędne do napisania tekstu zgodnego z tematem. Zaprezentowanie przez piszącego stanowiska wskazującego, że „śmiech niekiedy może być nauką”, nie pozostawia piszącemu pełnej swobody w zakresie doboru treści. Błędem byłoby tu oparcie się na własnych doświadczeniach czy przekonaniach, konieczne jest natomiast przywołanie przykładów z dziedzin wskazanych w temacie wypracowania. Zakres argumentacji wyznacza zapis nakazujący odwołanie się do przykładów z literatury lub filmu, ewentualnie z obu tych dziedzin. Polecenie określa również liczbę przykładów, którymi należy się posłużyć dla udowodnienia prawdziwości tezy – użycie liczby mnogiej wskazuje, iż powinny to być przynajmniej dwa przykłady.</i></p> <p><i>Charakteryzująca się ustaloną strukturą rozprawka ma kompozycję trójdzieloną, zawierającą wstęp, rozwinięcie (argumentację) i zakończenie (podsumowanie rozważań), oddzielone akapitami. Jest tekstem odznaczającym się logiką argumentacji, uporządkowanym i spójnym. Za zrealizowanie tych założeń uczeń otrzymuje maksymalną liczbę punktów przewidzianych za to kryterium.</i></p> <p><i>Niezwykle ważne jest również dostosowanie stylu wypowiedzi do sytuacji komunikacyjnej i jej zapis bezbłędny pod względem językowym, zgodny z zasadami ortografii i interpunkcji.</i></p> <p><i>Należy też pamiętać, że za pracę na inny temat piszący nie otrzymuje punktów, a wypracowanie musi zająć co najmniej połowę wyznaczonego miejsca.</i></p>	

Przykład poprawnej odpowiedzi uczniowskiej do zadania 26.

O tym, że śmiech niekiedy może być nauką, przekonaliśmy się niejednokrotnie. I choć początkowo nie zawsze czuliśmy się zřęcznie, kiedy to my byliśmy obiektem żartów, po przemyśleniu całej sytuacji dochodziliśmy do wniosku, że nasi prześmiewcy mieli rację. Na własne życzenie zafundowaliśmy sobie taką sytuację. Potwierdzenie tej tezy znajdziemy także w literaturze.

Przykładem może być zamieszczona w arkuszu „Krotochwila, jaką zakonnik jeden wyrządził kupcowi pewnemu” Leonarda da Vinci. Śmiejemy się ze zdarzenia, jakie przytrafiło się bohaterowi opowiadania, ale śmieje się również sam bohater, co dowodzi jego poczucia humoru i uczciwości. Potrafi nie tylko przyznać się do winy, ale i wyciągnąć wnioski ze zdarzenia, przyznając, że zakonnik miał rację, by tak postąpić. Aż trudno powstrzymać się przed zacytowaniem przysłowia „Nie czyń drugiemu, co tobie niemiłe”.

Przypomnę jeszcze bajkę Aleksandra Fredry „Paweł i Gawęł”. Gawęł całymi dniami urządza w swoim mieszkaniu zabawy, które przeszkadzają mieszkającemu nad nim Pawłowi. Mimo próśb Gawęł nie przestaje hałasować, więc Paweł odpłaca mu pięknym za nadobne, zalewając mu mieszkanie. Autor uprzedza przed konsekwencjami naprzykrzania się innym i sugeruje, że powiedzenie „Wolność Tomku w swoim domku”, którym często zasłania się Gawęł, nie oznacza nieliczenia się z innymi, bo to się może źle skończyć dla postępującego zgodnie z wyznawaną regułą.

Utwory humorystyczne mogą nieść ze sobą nauki moralne. Ich wartość dydaktyczną doceniali poeci i pisarze różnych epok. Co to oznacza dla nas? Otóż czytając takie dzieła i odnajdując w nich przesłania, możemy stać się lepszymi ludźmi, bo „śmiech niekiedy może być nauką”. Chciałabym podkreślić jednak, że nie każdy żart jest dla wszystkich tak samo śmieszny. Żartujmy więc tak, aby nikogo nie urazić, śmiejmy się z ludzkich słabości, nie z nich samych.